Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

18 октомври 2016 година*

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански дела — Приложимо право към трудовия договор — Регламент (ЕС) № 593/2008 — Член 28 — Приложно поле ratione temporis — Член 9 — Понятие „особени повелителни норми“ — Прилагане на особените повелителни норми на държави членки, различни от държавата на сезирания съд — Законодателство на държава членка, което предвижда намаляване на заплатите в публичния сектор поради бюджетна криза — Задължение за лоялно сътрудничество“

По дело C-135/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Bundesarbeitsgericht (Федерален върховен съд по трудови спорове, Германия) с акт от 25 февруари 2015 г., постъпил в Съда на 20 март 2015 г., в рамките на производство по дело

Republik Griechenland

срещу

Grigorios Nikiforidis

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: K. Lenaerts, председател, M. A. Tizzano, заместник- председател, M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, председатели на състави, A. Borg Barthet, Ал. Арабаджиев, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund, C. Vajda, S. Rodin, F. Biltgen и C. Lycourgos (докладчик), съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: K. Malacek, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 1 февруари 2016 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-н Nikiforidis, от G. Zeug, Rechtsanwalt,

— за германското правителство, от T. Henze, J. Kemper и J. Mentgen, в качеството на представители,

— за гръцкото правителство, от S. Charitaki и A. Magrippi, в качеството на представители,

* Език на производството: немски.

— за правителството на Обединеното кралство, от J. Kraehling, в качеството на представител и M. Gray, barrister,

— за Европейската комисия, от M. Wilderspin, в качеството на представител,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 20 април 2016 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4, параграф 3 ДЕС, както и на член 9, параграф 3 и член 28 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, 2008 г., стр. 6, попр. ОВ L 309, 2009 г., стр. 87, наричан по-нататък „Регламент „Рим I“), който в съответствие с предвидените в член 24 от него условия заменя между държавите членки Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г. (ОВ L 266, стр. 1, публикувана на български език в ОВ L 347, 2007 г., стр. 3, наричана по-нататък „Римската конвенция“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Republik Griechenland (Република Гърция) и Grigorios Nikiforidis, гръцки гражданин, работещ като учител в гръцкото основно училище в Нюрнберг (Германия), по-специално по повод на намаляването на брутната му заплата вследствие на приетите от Република Гърция два закона за намаляване на нейния публичен дефицит.

Правната уредба

Правото на Съюза

Регламентът „Рим I“

3 Съображения 6, 7, 16 и 37 от Регламент „Рим I“ имат следното съдържание:

„(6) Правилното функциониране на вътрешния пазар поражда необходимостта стълкновителните норми в държавите членки да препращат към едно и също национално право, без оглед на държавата на съда, в който е подаден искът, за да се подобрят предвидимостта на изхода на спора, сигурността по отношение на приложимото право и свободното движение на съдебни решения.

(7) Предметът и разпоредбите на настоящия регламент следва да са в съответствие с Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела [(ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74)] („Брюксел I“) и Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. относно приложимото право към извъндоговорни задължения [(ОВ L 199, 2007 г., стр. 40)] („Рим II“).

[…]

(16) За да се допринесе за постигането на правна сигурност в европейското пространство на правосъдие, която е общата цел на настоящия регламент, стълкновителните норми следва да бъдат с висока степен на предвидимост. Съдилищата, обаче, следва да запазят известна възможност за преценка при определяне на правото, което е най-тясно свързано със ситуацията.

[…]

(37) Съображения от обществен интерес оправдават предоставянето на възможност на съдилищата в държавите членки при изключителни обстоятелства да прилагат изключения, основани на съображения за обществен ред и особени повелителни норми. Понятието „особени повелителни норми“ следва да се различава от израза „разпоредби, които не могат да бъдат отклонени чрез споразумение“ и следва да бъде тълкувано по-ограничително“.

4 Член 3 от Регламент „Рим I“ гласи:

„1. Договорът се урежда от избраното от страните право. Изборът трябва да бъде изричен или да следва ясно от условията на договора или обстоятелствата по случая. Чрез избора страните могат да изберат приложимо право за целия или за част от договора.

2. Страните могат по всяко време да се споразумеят към договора да се прилага право, различно от това, което го е уреждало до този момент в резултат от предишен избор, направен съгласно настоящия член или други разпоредби на настоящия регламент. Всяка промяна на приложимото право, направена след сключване на договора, не засяга неговата формална действителност съгласно член 11, нито правата на трети страни.

3. Когато към момента на избора всички други елементи, относими към ситуацията, се намират в държава, различна от държавата, чието право е било избрано, изборът на страните не засяга прилагането на разпоредбите на правото на тази друга държава, които не могат да бъдат отклонени чрез споразумение.

4. Когато към момента на избора всички елементи, относими към ситуацията, се намират в една или повече държави членки, изборът на страните на приложимо право, различно от право на държава членка, не засяга прилагането на онези разпоредби на правото на Общността, а където е уместно — така както те са въведени в държавата членка на сезирания съд, които не могат да бъдат отклонени чрез споразумение.

5. Съществуването и действителността на съгласието на страните относно избора на приложимото право се определят в съответствие с разпоредбите на членове 10, 11 и 13“.

5 Съгласно член 8 от Регламент „Рим I“, озаглавен „Индивидуални трудови договори“:

„1. Всеки индивидуален трудов договор се урежда от правото, избрано от страните в съответствие с член 3. Въпреки това този избор не може да води до лишаване на работника от защитата, предоставяна му от разпоредбите, които не могат да бъдат отклонени чрез споразумение съгласно правото, което при липса на избор би било приложимо съгласно параграфи 2, 3 и 4 от настоящия член.

2. Доколкото приложимото право към индивидуалния трудов договор не е избрано от страните, договорът се урежда от правото на държавата, в която или, при липса на такава — от която работникът обичайно полага своя труд по изпълнение на договора. Държавата, където обичайно се полага трудът, не се смята за променена, ако работникът временно е нает в друга държава.

3. Когато приложимото право не може да бъде определено съгласно параграф 2, договорът се урежда от правото на държавата, в която се намира мястото на стопанска дейност, чрез което работникът или служителят е бил нает.

4. Когато от обстоятелствата е видно, че като цяло договорът е по-тясно свързан с държава, различна от посочената в параграф 2 или 3, се прилага правото на тази друга държава“.

6 Член 9 от Регламент „Рим I“, озаглавен „Особени повелителни норми“, гласи:

„1. Особени повелителни норми са норми, чието зачитане дадена държава смята, че е от решаващо значение за гарантиране на нейните обществени интереси, такива като политическа, социална или икономическа организация, до такава степен, че те са приложими към всяка ситуация, попадаща в обхвата им, независимо от приложимото към договора право съгласно настоящия регламент.

2. Разпоредбите на настоящия регламент не ограничават прилагането на особените повелителни разпоредби на правото на сезирания съд.

3. На особените повелителни норми на правото на държавата, в която произтичащите от договора задължения следва да бъдат или са били изпълнени, може да бъде дадено действие, доколкото според тези особени повелителни норми изпълнението на договора е незаконосъобразно. При преценката дали да се даде действие на тези разпоредби, се вземат предвид тяхното естество и цел, както и последиците от тяхното прилагане или неприлагане“.

7 Член 10 от Регламента, озаглавен „Съгласие и материална действителност“, гласи:

„1. Сключването и действителността на договор или на отделна негова разпоредба се определят от правото, което би било приложимо съгласно настоящия регламент, ако договорът или разпоредбата бяха действителни.

2. Въпреки това, за да установи, че не е изразила съгласие, всяка страна по договора може да се позове на правото на държавата, в която има обичайното си местопребиваване, ако от обстоятелствата следва, че не е оправдано последиците от нейните действия да се определят в съответствие с правото, определено в параграф 1“.

8 Член 28 от същия регламент, озаглавен „Прилагане във времето“, предвижда следното:

„Настоящият регламент се прилага за договори, сключени на и след 17 декември 2009 г.“.

Решение 2010/320/ЕС

9 На 10 май 2010 г. Съветът приема Решение 2010/320/ЕС, отправено към Република Гърция с оглед засилване и задълбочаване на фискалния надзор и за предизвестие за Гърция за предприемане на преценените за необходими мерки за коригирането на прекомерния дефицит (ОВ L 145, 2010 г., стр. 6, попр. ОВ L 209, 2011 г., стр. 63).

10 В член 2 от Решение 2010/320 на тази държава членка в частност се налага задължение през 2010 г. и 2011 г. да приеме реформа на законодателството си в областта на възнагражденията в публичния сектор, която по-специално да включва въвеждането на единни принципи и график за установяването на рационална и хармонизирана скала за възнагражденията в публичния сектор, като възнагражденията са функция на производителността и служебните задължения.

11 Решение 2010/320 е отменено с Решение 2011/734/ЕС на Съвета от 12 юли 2011 година, отправено към Гърция с оглед засилване и задълбочаване на фискалния надзор и за отправяне на предизвестие към Гърция за предприемането на считаните за необходими мерки за коригирането на положението на прекомерен дефицит (преработен текст) (ОВ L 296, 2001 г., стр. 38).

Римската конвенция

12 Озаглавен „[Особени п]овелителни норми“, член 7 от Римската конвенция предвижда следното:

„1. При прилагането, съгласно настоящата конвенция, на правото на определена държава, се осигурява действието на повелителните норми на правото на друга държава, с която ситуацията е в тясна връзка, ако и доколкото съгласно правото на последната тези норми трябва да се приложат независимо от приложимото право към договора. При решаване дали да се осигури действие на тези повелителни норми следва да се вземе предвид тяхното естество и цел, както и последиците от тяхното прилагане или неприлагане.

2. Разпоредбите на настоящата конвенция не засягат приложението на нормите на правото на държавата на съда, които уреждат императивно дадената ситуация, независимо от приложимото към договора право“.

13 Член 17 от посочената конвенция гласи:

„Конвенцията се прилага в договаряща държава към договорите, сключени след датата на нейното влизане в сила по отношение на тази държава“.

Националното право

Германското право

14 От акта за преюдициално запитване следва, че до влизането в сила на Регламент „Рим I“ уредбата на германското международно частно право в областта на договорните отношения се съдържа в член 27 и сл. от Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (Въвеждащ закон към Гражданския кодекс, наричан по-нататък „EGBGB“). Според запитващата юрисдикция член 34 от EGBGB по същество не изключва възможността чуждестранни особени повелителни норми да се вземат предвид — най-малкото като фактически обстоятелства — в рамките на материалноправни норми, „изискващи уточняване“.

Гръцкото право

15 По време на кризата, свързана с финансирането на гръцкия държавен дълг, Република Гърция приема Закон № 3833/2010 относно спешни мерки за справяне с кризата в областта на държавните финанси (ΦΕΚ Α’ 40/15.03.2010 г., наричан по-нататък „Закон № 3833/2010“). Член 1 от този закон, който влиза в сила на 1 януари 2010 г., предвижда намаляване с 12 % на добавките от всякакъв вид, на обезщетенията и на възнагражденията на държавните служители и служителите в публичния сектор. Това намаление се прилага и за персонала, който се намира в частноправни трудови отношения с публичен орган, и има предимство пред клаузите на колективен трудов договор, арбитражно решение или индивидуален трудов договор.

16 Освен това Република Гърция приема Закон № 3845/2010, озаглавен „Мерки за прилагане на механизма за подпомагане на гръцката икономика от страна на държавите членки в еврозоната и на Международния валутен фонд“ (FEK A’ 65/6.05.2010 г., наричан по-нататък „Закон № 3845/2010“). Член 3 от този закон, който влиза в сила на 1 юни 2010 г., предвижда по същество ново намаляване с 3 % на възнагражденията на посочените в член 1 от Закон № 3833/2010 служители.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

17 От 1996 г. г-н Nikiforidis работи като учител в основно училище, което се намира в Нюрнберг и се управлява от Република Гърция. През периода октомври 2010 г.—декември 2012 г. Република Гърция намалява с 20 262,32 EUR брутното възнаграждение на г-н Nikiforidis, преди това изчислявано в съответствие с германската правна уредба в областта на колективните трудови договори, поради приемането от гръцкия законодател на Закон № 3833/2010 и Закон № 3845/2010. Целта на тези закони е да се приложат споразуменията, сключени от Република Гърция с Европейската комисия, Европейската централна банка и Международния валутен фонд (МВФ), както и Решение 2010/320.

18 Г-н Nikiforidis предявява иск в Германия, с който претендира допълнително възнаграждение за периода октомври 2010 г.—декември 2012 г., както и издаването на фишове за работна заплата.

19 Bundesarbeitsgericht (Федерален върховен съд по трудови спорове) отхвърля повдигнатото от Република Гърция възражение за недопустимост поради имунитета на последната с мотива, че разглежданото в главното производство трудово правоотношение има частноправен характер. Той посочва също, че Закон № 3833/2010 и Закон № 3845/2010 намаляват заплатите на всички служители в публичния сектор на Република Гърция, независимо дали те изпълняват функциите си на гръцка територия или в чужбина. Този съд счита, че релевантните разпоредби от посочените закони отговарят на определението за особени повелителни норми по смисъла на международното частно право.

20 Според Bundesarbeitsgericht (Федерален върховен съд по трудови спорове) от решаващо значение за разрешаването на спора по главното производство е дали Закон № 3833/2010 и Закон № 3845/2010 могат да се прилагат пряко или непряко към трудово правоотношение, което се изпълнява в Германия и е подчинено на германското право, което не допуска намаляване на възнагражденията като предприетото от Република Гърция без изменение на трудовия договор по взаимно съгласие или *Änderungskündigung* (уведомление за изменение под прекратително условие, ако изменението не бъде прието). В този контекст посочената юрисдикция изтъква, че ако Регламент „Рим I“ не се прилага към главното производство, член 34 от EGBGB би ѝ дал право да вземе под внимание особените повелителни норми на друга държава.

21 Тъй като счита, че моментът на сключване на трудовия договор по смисъла на член 28 от същия регламент може да бъде обект на различни тълкувания, по-специално при наличието на дългосрочни трудови правоотношения, посочената юрисдикция приема, че е важно да се определи дали тази разпоредба е насочена само към първоначалното сключване на договора, или може също да включва някои изменения на трудовото правоотношение като изменения на договора по отношение на брутното трудово възнаграждение или трудовите задължения, или продължаването на трудовата дейност след прекратяване на договора или друго прекъсване на неговото изпълнение. В това отношение Bundesarbeitsgericht (Федерален върховен съд по трудови спорове) подчертава, че в настоящия случай последното писмено изменение на трудовия договор е договорено през 2008 г.

22 Освен това тази юрисдикция си задава въпроса дали член 9, параграф 3 от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкува ограничително, в смисъл че може да се прави позоваване само на особените повелителни норми на държавата на сезирания съд или на държавата на изпълнение на договора или остава възможността за непряко отчитане на особените повелителни норми на друга държава членка.

23 На последно място, както в хипотезата, в която биха били приложими по-ранните разпоредби на германското международно частно право, така и в тази, в която би следвало да се приложи член 9, параграф 3 от този регламент, и независимо от обстоятелството дали последната разпоредба допуска или не съобразяване с особените повелителни норми на държава членка, различна от държавата на сезирания съд или на мястото на изпълнение на договора, Bundesarbeitsgericht (Федерален върховен съд по трудови спорове) си задава въпроси относно последиците от изпълнението на задължението за лоялно сътрудничество, предвидено в член 4, параграф 3 ДЕС, за разрешаването на спора в главното производство. Според тази юрисдикция от посоченото изискване би могло да се изведе задължение за подпомагане на Република Гърция при прилагането на сключените от нея с Комисията, Международния валутен фонд (МВФ) и Европейската централна банка споразумения и на Решение 2010/320, като в рамките на главното производство се вземат предвид Закон № 3833/2010 и Закон № 3845/2010.

24 При тези условия Bundesarbeitsgericht (Федерален върховен съд по трудови спорове) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1. Приложим ли е към трудовите правоотношения Регламент „Рим I“ съгласно член 28 от него само в случай че трудовото правоотношение е възникнало въз основа на сключен след 16 декември 2009 г. трудов договор, или всяко по-късно постигнато съгласие между страните по договора да изменят трудовото правоотношение помежду си или да го продължат без промяна води до приложимост на Регламента?

2) Изключва ли член 9, параграф 3 от Регламент „Рим I“ само прякото приложение на особени повелителни норми на трета държава, в която произтичащите от договора задължения не следва да бъдат или не са били изпълнени, или също и непрякото им отчитане в правната уредба на държавата, на чието право е подчинен договорът?

3) Има ли правно значение предвиденият в член 4, параграф 3 ДЕС принцип на лоялното сътрудничество за решението на националните юрисдикции да приложат пряко или непряко особените повелителни норми на друга държава членка?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

25 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 28 от Регламент „Рим I“ следва да се тълкува в смисъл, че разпоредбите на този регламент се прилагат само към трудовите правоотношения, възникнали въз основа на договор, сключен след 16 декември 2009 г., или в смисъл, че те се прилагат и към трудовите правоотношения, установени най-късно на тази дата и които страните се съгласяват да продължат след тази дата със или без изменение.

26 Следва да се изтъкне, че съгласно член 28 от Регламент „Рим I“ последният се прилага към договори, сключени на и след 17 декември 2009 г., като не прави разграничение между различните видове договори, които попадат в материалното приложно поле на посочения регламент. Следователно трудовите правоотношения, към които по-конкретно е насочен този въпрос, също попадат в обхвата на посочената разпоредба.

27 В настоящия случай от предоставената от запитващата юрисдикция информация следва, че разглежданият в главното производство трудов договор е сключен първоначално през 1996 г., т.е. преди влизане в сила на Регламент „Рим I“.

28 След това уточнение трябва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика както от изискването за еднакво прилагане на правото на Съюза, така и от принципа за равенство следва, че разпоредба от правото на Съюза, чийто текст не съдържа изрично препращане към правото на държава членка с оглед на определяне на нейния смисъл и обхват, трябва по принцип да получи самостоятелно и еднакво тълкуване навсякъде в Съюза (вж. в този смисъл решения от 17 юли 2008 г., Kozłowski, C-66/08, EU:C:2008:437, т. 42 и от 24 май 2016 г., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, т. 28).

29 Тъй като член 28 от Регламент „Рим I“ не съдържа препращане към правото на държавите членки, той следва да получи самостоятелно и еднакво тълкуване.

30 Този извод не се опровергава от член 10 от Регламент „Рим I“, според който въпросите, свързани със сключването и действителността на договор или на отделна негова разпоредба, се определят от правото, което би било приложимо съгласно посочения регламент, ако договорът или разпоредбата бяха действителни. Това е така, защото посочената разпоредба, която не се отнася до времевото приложно поле на Регламент „Рим I“, не е релевантна за отговора на първия поставен въпрос.

31 В съответствие с член 28 от Регламент „Рим I“ този регламент следва да се прилага само към договорните отношения, възникнали по взаимно съгласие на договарящите страни, което е изразено на или след 17 декември 2009 г.

32 При това положение, за да се отговори на първия въпрос, следва да се определи дали изменение на сключен преди 17 декември 2009 г. трудов договор, уговорено между страните по този договор на или след тази дата, може да доведе до извода, че на или след посочената дата между тези страни е сключен нов трудов договор по смисъла на член 28 от Регламент „Рим I“, така че споменатият договор да попадне във времевото приложно поле на Регламента.

33 В това отношение следва да се изтъкне, че законодателят на Съюза е изключил незабавното прилагане на Регламент „Рим I“, при което бъдещите правни последици на сключените преди 17 декември 2009 г. договори щяха да попаднат в неговото приложно поле.

34 Всъщност, докато предложение COM(2005)650 окончателен на Комисията от 15 декември 2005 г. за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към договорните задължения (Рим I) предвижда да включи в приложното поле на този регламент „договорните задължения, възникнали след неговото влизане в сила“, в член 28 от Регламент „Рим I“ вместо последните са посочени „договорите“, сключени на и след 17 декември 2009 г. Следователно, макар предложението на Комисията да бъдат посочени договорните задължения, възникнали след влизането в сила на Регламента, да обхваща — освен сключените след неговото влизане в сила договори — и бъдещите правни последици на договорите, сключени преди този момент, а именно задълженията, възникнали от последните договори след влизането в сила на Регламента, не така стои въпросът с текста на член 28 от Регламент „Рим I“, който посочва изключително договорите, сключени на и след 17 декември 2009 г., датата на влизане в сила на този регламент съгласно член 29 от него. Поради това, обратно на посоченото от запитващата

юрисдикция, постигнатото след 16 декември 2009 г. съгласие на договарящите страни да продължат изпълнението на сключен преди това договор, не може да доведе до приложимост на Регламент „Рим I“ към това договорно отношение, без да се наруши ясно изразената воля на законодателя на Съюза.

35 Този избор би бил поставен под въпрос, ако всяко изменение, дори и минимално, направено от страните на и след 17 декември 2009 г. в договор, сключен първоначално преди тази дата, беше достатъчно, за да доведе до включването на този договор в приложното поле на посочения регламент.

36 Освен това изводът, че всяко изменение на първоначалния договор, направено по взаимно съгласие на и след 17 декември 2009 г., води до включване на този договор в приложното поле на Регламент „Рим I“ и в крайна сметка до подчиняването му на други стълкновителни норми, различни от приложимите към момента на неговото първоначално сключване, би бил в противоречие с принципа на правна сигурност, и по-специално би се отразил неблагоприятно върху предвидимостта на изхода на спора и сигурността по отношение на приложимото право, които представляват цел на споменатия регламент съгласно съображение 6 от него.

37 За сметка на това, както посочва Комисията в писменото си становище, не е изключено договор, сключен преди 17 декември 2009 г., да претърпи, считано от тази дата, договорено от страните изменение с такъв обхват, че то да не се изразява в обикновена актуализация или адаптиране на посочения договор, а в създаването на ново правоотношение между договарящите страни, така че първоначалният договор да се счита за заместен от нов договор, сключен на или след посочената дата по смисъла на член 28 от Регламент „Рим I“.

38 Запитващата юрисдикция следва да определи дали в настоящия случай на или след 17 декември 2009 г. сключеният между г-н Nikiforidis и неговия работодател договор е претърпял изменение с такъв обхват, договорено от страните. Ако това не е така, Регламент „Рим I“ не би бил приложим към главното производство.

39 Предвид всички изложени съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 28 от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкува в смисъл, че възникнало преди 17 декември 2009 г. договорно трудово правоотношение попада в приложното поле на този регламент само ако по взаимно съгласие на договарящите страни, изразено на или след тази дата, посоченото правоотношение е претърпяло изменение с такъв обхват, че трябва да се приеме, че на или след посочената дата е бил сключен нов трудов договор, което обстоятелство трябва да се установи от запитващата юрисдикция.

По втория и третия въпрос

40 С втория и третия въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи, от една страна, дали член 9, параграф 3 от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкува в смисъл, че изключва възможността по силата на приложимото към договора национално право сезираният съд да вземе предвид пряко или непряко особени повелителни норми, различни от тези на държавата на сезирания съд или на държавата, в която произтичащите от договора задължения следва да бъдат или са били изпълнени, и от друга страна, какви са евентуалните изисквания, свързани с предвидения в член 4, параграф 3 ДЕС принцип на лоялното сътрудничество, по отношение на прякото или непрякото отчитане на тези други особени повелителни норми от сезирания съд.

41 Според член 9, параграф 1 от този регламент особените повелителни норми са норми, чието зачитане дадена държава смята, че е от решаващо значение за гарантиране на нейните обществени интереси, до такава степен, че те са приложими към всяка ситуация, попадаща в

обхвата им, независимо от приложимото към договора право съгласно същия регламент. Параграф 2 от този член предвижда, че разпоредбите на Регламент „Рим I“ допускат прилагането на особените повелителни норми на държавата на сезирания съд. В съответствие с параграф 3 от посочения член сезираният съд може да даде действие на особените повелителни норми на правото на държавата, в която произтичащите от договора задължения следва да бъдат или са били изпълнени, доколкото според тези особени повелителни норми изпълнението на договора е незаконосъобразно. В параграф 3 се уточнява също, че преди да реши да даде действие на последните особени повелителни норми, сезираният съд взема предвид тяхното естество и цел, както и последиците от тяхното прилагане или неприлагане.

42 За да се определи точният обхват на член 9 от посочения регламент, следва да се изтъкне, че съгласно член 3, параграф 1 и що се отнася по-специално до трудовите договори — съгласно член 8, параграф 1 от същия регламент, по отношение на избора на приложимо право автономията на волята на страните по договора представлява общият принцип, уреден в Регламент „Рим I“.

43 Член 9 от Регламент „Рим I“ се отклонява от посочения принцип на свободен избор на приложимото право от страните по договора. Както се посочва в съображение 37 от Регламента, целта на това изключение е при изключителни обстоятелства да се даде възможност на сезирания съд да вземе предвид съображения от обществен интерес.

44 Като мярка за дерогация, член 9 от същия регламент следва да се тълкува стриктно (вж. по аналогия решение от 17 октомври 2013 г., Unamar, C-184/12, EU:C:2013:663, т. 49).

45 Освен това от подготвителните работи по същия регламент следва, че законодателят на Съюза е искал да ограничи смущенията в системата от стълкновителни норми, породени от прилагането на особени повелителни норми, различни от тези на държавата на сезирания съд. Така, докато предложение COM(2005) 650 окончателен включва предвидената в Римската конвенция възможност да се даде действие на особените повелителни норми на държава, която е тясно свързана със съответния договор, тази възможност е премахната от законодателя на Съюза (вж. проекта за доклад на Европейския парламент по предложението за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към договорните задължения (Рим I), 2005/0261 (COD), стр. 16).

46 Освен това предоставянето на възможност на сезирания съд да прилага особени повелителни норми от правния ред на държави членки, различни от изрично посочените в член 9, параграфи 2 и 3 от Регламент „Рим I“, би могло да засегне пълното осъществяване на общата цел на този регламент, която според текста на съображение 16 от Регламента се състои в постигането на правна сигурност в европейското пространство на правосъдие.

47 Това е така, защото предоставянето на подобна възможност на сезирания съд би увеличило броя на приложимите особени повелителни норми в отклонение от общото правило, предвидено в член 3, параграф 1 от този регламент, и по-специално за трудовите договори — в член 8, параграф 1 от същия регламент, и следователно би било от естество да засегне предвидимостта на приложимите към договора материалноправни норми.

48 На последно място, признаването на сезирания съд на възможност по силата на приложимото към договора право да прилага други особени повелителни норми, различни от посочените в член 9 от споменатия регламент, би могло да засегне преследваната с член 8 от Регламент „Рим I“ цел, а именно, доколкото е възможно, да се гарантира спазване на разпоредбите за защита на работниците и служителите, предвидени в правото на държавата, в която те извършват професионалната си дейност (вж. по аналогия решение от 15 март 2011 г., Koelzsch, C-29/10, EU:C:2011:151, т. 42).

49 От гореизложеното следва, че съдържащото се в член 9 от Регламент „Рим I“ изброяване на особените повелителни норми, на които сезираният съд може да даде действие, е изчерпателно.

50 Поради това член 9 от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкува в смисъл, че изключва възможността сезираният съд да прилага като правни норми особени повелителни норми, различни от тези на държавата на сезирания съд или на държавата, в която произтичащите от договора задължения следва да бъдат или са били изпълнени. Ето защо, доколкото според запитващата юрисдикция трудовият договор на г-н Nikiforidis е бил изпълняван в Германия и запитващата юрисдикция е германска, в разглеждания случай последната не може да приложи пряко или непряко посочените от нея в преюдициалното запитване гръцки особени повелителни норми.

51 За сметка на това член 9 от този регламент допуска особените повелителни норми на държава, различна от държавата на сезирания съд или държавата, в която произтичащите от договора задължения трябва да бъдат или са били изпълнени, да бъдат взети предвид като фактическо обстоятелство, доколкото това се предвижда от материалноправна норма на правото, приложимо към договора съгласно разпоредбите на същия регламент.

52 Това е така, защото Регламент „Рим I“ хармонизира стълкновителните норми по отношение на договорните задължения, а не материалноправните норми в областта на договорното право. Доколкото последните предвиждат, че сезираният съд взема предвид като фактическо обстоятелство особена повелителна норма, принадлежаща към правния ред на държава, различна от държавата на сезирания съд или държавата на изпълнение на договорните задължения, член 9 от посочения регламент не може да бъде пречка сезираната юрисдикция да вземе под внимание това фактическо обстоятелство.

53 При тези условия запитващата юрисдикция следва да провери дали Закон № 3833/2010 и Закон № 3845/2010 могат да бъдат взети предвид при преценката на релевантната в настоящия случай фактическа обстановка с оглед на материалното право, приложимо към разглеждания в главното производство трудов договор.

54 Анализът на предвидения в член 4, параграф 3 ДЕС принцип на лоялно сътрудничество не дава възможност да се стигне до друго заключение. Това е така, защото посоченият принцип не дава право на държавите членки да заобиколят задълженията, наложени им от правото на Съюза, и поради това не може да позволи на запитващата юрисдикция да пренебрегне изчерпателния характер на съдържащото се в член 9 от Регламент „Рим I“ изброяване на особените повелителни норми, на които може да се даде действие, за да придаде действие като правни норми на разглежданите в главното производство гръцки особени повелителни норми (вж. по аналогия решение от 23 януари 2014 г., Manzi и Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, т. 40).

55 Предвид всички изложени съображения на втория и третия въпрос следва да се отговори, че член 9, параграф 3 от Регламент „Рим I“ трябва да се тълкува в смисъл, че изключва възможността сезираният съд да прилага като правни норми особени повелителни норми, различни от тези на държавата на сезирания съд или на държавата, в която произтичащите от договора задължения следва да бъдат или са били изпълнени, но допуска този съд да вземе предвид такива други особени повелителни норми като фактически обстоятелства, доколкото националното право, приложимо към договора въз основа на разпоредбите на този регламент, предвижда това. Това тълкуване не се поставя под въпрос от принципа на лоялно сътрудничество, посочен в член 4, параграф 3 ДЕС.

По съдебните разноски

56 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

1) **Член 28 от Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) трябва да се тълкува в смисъл, че възникнало преди 17 декември 2009 г. договорно трудово правоотношение попада в приложното поле на този регламент само ако по взаимно съгласие на договарящите страни, изразено на или след тази дата, посоченото правоотношение е претърпяло изменение с такъв обхват, че трябва да се приеме, че на или след посочената дата е бил сключен нов трудов договор, което обстоятелство трябва да се установи от запитващата юрисдикция.**

2) **Член 9, параграф 3 от Регламент № 593/2008 трябва да се тълкува в смисъл, че изключва възможността сезираният съд да прилага като правни норми особени повелителни норми, различни от тези на държавата на сезирания съд или на държавата, в която произтичащите от договора задължения следва да бъдат или са били изпълнени, но допуска този съд да взема предвид такива други особени повелителни норми като фактически обстоятелства, доколкото националното право, приложимо към договора въз основа на разпоредбите на този регламент, предвижда това. Това тълкуване не се поставя под въпрос от принципа на лоялно сътрудничество, посочен в член 4, параграф 3 ДЕС.**

Подписи